

ալքն ու քիթը կարգէ դուրս կը հոսեն։ Այսպիսի ցրտութեան դէմ կարելի մի միայն պաշտպանութիւնն է տաքցուցած հագուստներ հագուիլ, և ջանալ որչափ որ հնար է մարմնէն

ելած շոգին վրան խտացունել։ Մարմինը ճարպով օծել և կամ մրով սեցունելն, որ օգտակար կը կարծուին ցըրտոյն դէմ, ամեննին զօրութիւն մը չունին։

ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ԲԵՒԵՌԱՋՈՒ ՆԱԽԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Յետ վերջին նաւադնացութեանց Ֆրանքլին նաւապետը գտնելու համար, այսինքն քառորդ դարէ մ'ի վեր, Անգղիացիք ետ կեցեր էին դէպ 'ի հիւսիսային բեւեռ ճանապարհորդելու։ Իբրաւ քանի մը անգղիացի հարուստ ծովասէրներ (yachtsmen) մինչև Սբիգպէրկ հասան իրենց նաւազնացութեամբը, սակայն աւելի զուարճութեան քան թէ ուսումնական ճանապարհորդութիւն էր ըրածնին, թէ և քանի մը մանր մունր գիւտեր ալ գտած ըլլան։ Երկար ժամանակէ 'ի վեր տեսնելով Շուետաց, Ամերիկացուց, Գերմանացուց, Աւստրիացուց, և այլն. օրինակն ու յաջողութիւնը, անգղիացի աշխարհագիրը ազնուական նախանձով վառուած կը խնդրէին իրենց կառավարութենէն և հասարակութենէն պատրաստել նոր նաւարկութիւն մը դէպ 'ի հիւսիսային բեւեռ։ Անգղիոյ աշխարհագրական ընկերութիւնն ալ ժամանակն յարմար սեպելով ուրիշ ուսումնական ընկերութեանց հետ միաբանած առաջարկեց կառավարութեան պատրաստել բեւեռայու նաւազնացութիւն մը, ցուցնելով որ ոչ միայն աշխարհագրական, բնագիտական, աստեղաբաշխական, բնական, և այլ գիտութիւնք մեծապէս 'ի օգտուէին հիւսիսային բեւեռին քննութենէն, այլ նաև Անգղիոյ պատիւն ալ կ'աճէր, որ ուրիշ ազգաց ճամբայբացաւ ու ինքն անոնցմէ վար չիմնար, և նախորդաց պարծանքը կը շարունակէ։ Նոյն ժամանակներն

Անգղիոյ կառավարութեան գլուխը Նիլտըսոնն էր, պատասխանեց թէ գանձնուրիշ ժանրութիւններուն վերջընելու կարևոր քան բեւեռային նաւազնացութիւնն։ Կլէտրսդոն ընկաւ իշխանութենէ, իրեն յաջորդը Տիգրայէլի թէպէտև պահպանողական կողմնակցութեան կը վերաբերէր, բայց այս պարագայիս մէջ շատ աւելի ազատախոհ գտնուեցաւ քան զնախորդն ու որոշեց այն նաւազնացութիւնը։

Նոյեմբերամսուն մէջ էր 1874ին երբ այս որոշումն եղաւ։ Առանց վայրկեան մը կորսընցունելու սկսան նաւեր հանդերձել, նաւաստիքը կազմել, պաշար պատրաստել, կարևոր գործիներն հայթայթել, և հաւաքել ուսմանց ու գիտութեանց այն ամէն ճիւղերուն մասնական հրահանգները, որոնց քննութեան պիտի պարապէր այն նաւազնացութիւնն։ Երկու նաւ ընտրուեցան Էլէրդ (Alert) և Տիգրայէլի (Discovery) անունով, որոնք ամրապնդուեցան դէմ դնելու սառուցից հարուածներուն։ Իսկ այս նաւազնացութեան հրամանատարութիւնը տրուեցաւ Նէյրս (Cap. Nares) նաւապետին, որ 1852-54 բեւեռային նաւարկութեան ժամանակ դրօշակիր եղեր էր։ Իսկ իրեն օգնականներն առնուեցան անգղիական նաւատորմին ընտրելագոյն սպաներէն, նաւաստիքն ալ մէկիկ մէկիկ բժշկական քննութենէ անցան, անոնց բնական կարողութիւնքը և առողջ կազմուածքը տեսնելու համար, որպէս զի

կարենան գիմանալ այն անմարդարնակ կողմանց ցրտոյն խստութեանը, ձեան փոթորկներուն որ նաւորդաց աչքը կը կուրացունեն, մահաբեր մառախուղներուն, ոգոսպուք հիւանդութեան և ուրիշ վտանգաց, որոնք ոչ թեթեւ են և ոչ աննշան. անոր համար առաջուրնէ ամէն նախազգուշութիւն եղաւ և կարևոր նախապատրաստութիւններ տեսնուեցան. բայց մեծագոյն անպատեհութիւնն որուն դէմ պէտք է արեալաբար պատերազմին այն նաւորդաներ, բայտորձակ խաւարն է որ ինն երկայն ամիսներ կը տէէ բեռնին վրայ:

Նէյրս նաւապետն անձամբ փորձած ըլլալով՝ կ'ըսէ թէ գլխաւոր պատճառներէն մէկն որ կը վհատեցունէ զնաւորդներն որոնք ստիպուած են անցընելու ձմեռնային ծովուց մէջ՝ այս երկարատե խաւարն է:

Ամառն արեւն անընդհատ կը լուսաւորէ առանց մոռնելու վաթսուընվեց ու կէս օր, բայց ձմեռը բոլորովին անյայտ կ'ըլլայ հորիզոնին վրայէն: Բեռնային շրջանակէն մինչև բեռն չուտ մը թանձր խաւար կը պատէ. վասն զի այս շրջանակին վրայ տարւոյն ամենէն կարծ օրը թէ և արեւուն վերին շրթունքն հագիւ հորիզոնը կը յալափէ, սակայն երեք կամ չորս ժամ վերջալոյս կ'ըլլայ, իսկ բեռնին վրայ խոր խաւար կը տիրէ, որ 182 օր կը տէէ: Ուստի այն նաւորդաներն որչափ դէպ 'ի հիւսիս առաջ երթան, այնչափ աւելի թանձր խաւարի մէջ պիտի ընկզմին:

Այսպիսի մէկ մեծ անպատեհութեան մը դէմն առնելու համար ամենին դարման մը չկայ, բայց ըստ կարելոյն քիչ մը զայն տանելի ընելու համար այս նաւորդաց իրենց երկայն ու վտանգալից ճանապարհորդութեան մէջ, Անգղիոյ ծովակալը պարգեւեց անոնց ամրապինդ կանթեղներ, որ սաստիկ լոյս կու տան, և այնպէս շիւնուած են որ անոնց ձէթը չի կրնար սառիլ, և թէ որ գոյցայի ձէթը պակսեւ լու ըլլայ՝ կարենան ճարպ ու գիրուց վառել: Այն երկու նաւերն իւրաքանչիւր

չիւրը մէյմէկ ընտիր գրատուն ունին 400 հատոր գրեղեք, որոնք կ'օգնեն նաւորդաց նուազ ձանձրութեամբ անցունելու բեռնային ձմեռանց երկայն գիշերները:

Նաւաստեաց ընտրութեան ժամանակ նայուեցաւ միանգամայն որ մէջերին երաժշտութիւն գիտցողներ ալ ըլլան և թատերախաղուց յարմար անձինք գտնուին. անոր համար ալ այն երկու նաւերն հետերին առին երաժշտական գործիչներ, թատերական զարդեր, նկարներ, տեսարաններ, հագուստներ, և ամէն պէտք, որպէս զի ժամանակին երկայնութիւնը ըստ կարի պարեցունեն:

Այս անհուն անձանօթ անապատին խորերը թափանցելով, որուն մակերեւոյթն երեք միլիոն քառակուսի մլոն տարածութիւն ունի և կը շրջապատէ զբեռը, Նէյրս նաւապետը կը յուսայ որ կարող պիտի ըլլայ կանգնելու բեռնին վրայ բրիտանական դրօշը. վասն զի ինքն այնպիսի առաւելութիւններ ունի որ կրնայ խորշիլ այն սխալներէն որոնց մէջ ընկան ուրիշ նաւորդներն որ քան զինքն յառաջեցին այս հեռաւոր կողմերը:

Փորձը ցրցուց որ անօգուտ է փնտռել այս առաջարկութեան լուծմունքը գիւմադրաւելով Պէհրինկի նեղուցէն՝ այն լեռնաձև սառոյցներուն կամ այն բեռնային հսկաներուն որ կը խցեն Սբից պէրկի ճամբան, և այս բաւական վատակ է: Ուստի Նէյրս նաւապետը բեռն երթալու համար ընտրեց Պաֆինի ծոցէն ելլել ու Սմիթի նեղուցէն անցնիլ. իրմէ առաջ Հէյս (Hayes) և Հոլ (Hall) նաւապետը սոյն այս ճամբով հասան աւանաբարձր լայնութեան մը, և կրնային ալ հեռուն ձգել իրենց նաւարկութիւնն եթէ միջոցին կարճ եկած չըլլար. վասն զի առանձնական ձեռնարկութիւն մըն էր իրենցը Գերմանական ու աւստրիական նաւագնացութիւնը ցրցուցին որ Նովայա-Ջեմբայի, Սբից պէրկի ու Կրէնլանտի արեւելեան ճամբով կարելի է հասնիլ բարձր լայնու-

Թեան մը: Սմիթի նեղուցին ճամբան շատ առաւելութիւններ ունի ըստ բազում գլխոց. առաջինն այն է որ քիչ լայնութիւն ունի, և իր հոսանքն աւելի տաք ըլլալով թող չեն տար սառույցն, բուն հոն մնալով պնդանալու. ուրիշ առաւելութիւն մ'ալ այն է որ շարունակ դիժ մը ունի ափանց դէպ 'ի բեռն. և թէ որ յանկարծ անյաշողութիւն մը հանդիպելու ըլլայ նաւորդաց՝ կրնան ճամբուն վրայ ապաւինութեան տեղ մը գտնել ու ձմերել այն բարձր լայնութեան տակ, և անկէ բալխիճներով փորձ փորձել դէպ 'ի բեռն արշաւելու: Մօտ ըլլալով ցամաքը դիւրին կ'ըլլայ երկրաբանական բուսական կենդանաբան քննութիւններ ընել: Նախընթաց նաւորդները կը վկայեն թէ Սմիթի նեղուցին վերինն առատ կենդանիք կը գտնուին. ինչպէս են փոկ, ծովու հորթ, արջ, մէկահոտ եղջ, թէև եղջերու, թռչունք, որոնց որսորդութիւնը կըրնայ թարմ միս տալ, որ նաւորդաց առողջութեան հարկաւոր է: Բաց ասկէ շատ աւելի դիւրին կ'ըլլայ հաղորդակցութիւն պահել քաղաքականացեալ աշխարհի հետ միջնորդութեամբ պալենորսաց, որոնք ամէն ամառ Պաֆինի ծոցը կ'երթան պալենա և ծովու հորթ մու փոկ որսալու: Եւ յանկարծ թէ որ դժբաղդութեամբ նաւերնին խոր տակելու ըլլայ, կրնան այն նաւորդները ցամաք ձգել իրենք զիրենք, և դառնալ Պաֆինի ծոցը, ուր պալենորսները կ'աղատեն զիրենք:

Հէյս նաւապետն յառաջեց մինչև 820 16՝ լայնութեան տակ հինգ օրուան մէջ. բայց չկրցաւ շարունակել ճամբան, սառուցի շարժումն լեռներն արգելք ըլլալով, որոնց ինչպէս կը կարծուէ՝ Էլէյի նաւուն զօրաւոր մեքենայք պիտի կարենան յաղթել:

Հոյ նաւապետն ալ մինչև նոյն լայնութեան տակն հասած էր, և բալխիճներով կրցեր էր ալ աւելի առաջ երթալ երեսուն մղոն, և որչափ որ աչքը կտրեր էր տեսնել ծովը նաւարկելի գտեր էր և հոսանքի մը գոյութիւնն ստուգեր էր,

որ ուղղակի բեռնէն կու գար ու փայտի մեծամեծ քանակութիւններ կը բերէր Սիպերիայէն. որով եզրակացուցեր էր թէ անարգել հաղորդակցութիւն մը պիտի ըլլայ ընդ մէջ Պաֆինի ծոցին և Սիպերիոյ հիւսիսային ափանցը:

Այս եզրակացութիւնն, ինչպէս կ'երևայ, փոքրէվէջ շուետացի նաւապետն ալ հաստատեց, որ ազատ ջրեր գտաւ, ուր Բարրի նաւապետն սառուցի անծայր դաշտ տեսներ էր: Ազատ ծովու մը գոյութիւնը ստուգեց նաև Տոգոթր Գան (Kane), որ քէնէնտի նեղուցին մէջ հասնելով մինչև 840 16՝ լայնութեան տակ, դէպ 'ի հիւսիսային արևելք տեսներ էր ծով մը որ տեղատուութիւն ու մակընթացութիւն ունէր:

Ինչ ալ ըլլայ այս անգղիական բեռնաշու նոր նաւադնացութեան վերջնական արդիւնքը, այս ստոյգ է որ թէ հասնին կամ թէ չհասնին մինչև բեռն, անգղիացի նաւորդներն շատ նոր ու կարեւոր տեղեկութիւններ պիտի հաւաքեն իրենց ճանապարհորդութե մէջ, և քիչ փորձեր պիտի չընեն բեռնաւային այն բարձր լայնութեց տակ: Ամենէն բարձր կէտին վրայ ճօճանակի դիտողութիւնները մեծ օգնութիւն պիտի տան որոյշելու երկրիս ճիշդ ձևը. աշխարհագրութիւնը, երկրաբանութիւնը, բուսաբանութիւնը և կենդանաբանութիւնն անշուշտ մեծապէս պիտի յառաջադիմեն այն ուսումնականաց խուզարկութիւններովը, մանաւանդ լուսապատկերի վերլուծութեամբ հիւսիսայնի երևոյթը քննելով հաւանական է թէ շատ նորանշան և երևելի դիւտեր պիտի գտնեն:

Ուրեմն ամենայն ուսումնական պատրաստութեամբ և երեք տարուան պաշարով Բոթրքամըթէն ճամբայ ելան էլէրդ և Տիզգըվլըրի նաւերն, 20 մայիսի 1875, վիկտորիա թագուհւոյն ծննդեան տարեգարձին օրը, առած հետերնին վէլըրըս (Valorous) նաւն, որ ածուխի ու պաշարի մաս մը բարձր էր, զորոնք փոստան հասնելուն պէս՝ միւս նաւերուն մէջ պիտի փոխադրէին: Անոնք ալ արդէն ծանրացած էին բեռամբ, և շու

գեներալուց մէջ քիչ ազատ տեղ կը մնայ, վասն զի մեծագոյն մասը մեքենան կը գրաւէ: Էլէրդի պաշարուց բեռն էր 134 տակառաշափ, և 178. տակառաշափ ալ ածուխ. Տիգրզնիքի ալ գրեթէ նոյնչափ բեռն ունէր, երկու նաւերուն ալ ընդունակութիւնն իրարմէ քիչ տարբեր ըլլալով:

Ատլանդականին մէջ նաւարկութիւնն մրկալից օդերով եղաւ, զոր այն նաւերն իրենց ծանր բեռնաւորութեանն համար ալ աւելի զգացին: Յունիսի 11ին սկսաւ հիւսիսային արևմտեան քամին շնչել ուժգնութեամբ, և ընդհատ ընդհատ մղեցին փոթորկելով: Առաջին օրէն մրրիկը բաժնեց Վէլլորըս նաւն միւս նաւերէն. նոյն ամսուն 13ին Տիգրզնիքի ալ բաժնուեցաւ Էլէրդէն, և վերջապէս յետ շարունակ մրկաց՝ 27ին Էլէրդ հասաւ Ֆէրուէլ սարին արևմտեան կողմն ուղղելով ընթացքը դէպ 'ի Տէգուէշըն սարը՝ կրէնլանտի արևմտեան ափանցը վրայ: Յունիսի 27ին առաջին անգամ Էլէրդ սառոյց տեսաւ, որ նաւաստեաց մէկ մասին համար նոր տեսարան մ'էր, 28ին Վէլլորըս երեցաւ, և այն երկու նաւերը սկսան կրէնլանտի ափունքէն դէպ 'ի վեր երթալ: Յունիսի 29ին Էլէրդ անցաւ սառուցի խոշոր կտորներու մէջէն, որոնցմէ մմանը 2-300 մէդր երկայնութիւն ունէին, և սաստիկ ուժով իրեն կը զարնուէին: Նոյն գիշերը նոր մրրիկ մ'ալ վրայ հասաւ, ծովը խռովեցաւ, և բարձրաբերձ ալիք հանեց, որոնք չեչտակի ընկնելով նաւուն վրայ՝ մէկ կողմէն միւս կողմը կը տարտաբերէին զայն, և խելքէն ու գլխէն ներս մտնելով՝ վար կը թափէին: Չարհուրելի ալիք մը ընկաւ մեծ սննեկին վրայ, և վերին յարկն սկսաւ շատ տեղէ շուր առնուլ: Յուլիսի 1ին Տիգրզնիքի ալ տեսնուեցաւ, անիկայ ալ նոյն օրն ու նեղութիւնն ունեցեր էր: Երկարատև մրրիկները սաստիկ մնասեր էին այն երկու նաւուց պատրաստութեանցն ու ծանր հետք թողեր էին: Երկու պալէնորսի զօրաւոր նաւակներ, որ իւրա-

քանչիւր նաւը մէկ մէկ հատ ունէր, ջախջախեր ու կտոր կտոր եղեր էին. նոյնպէս նաւերն ալ այլևայլ աւերմունք կրեր էին:

Յուլիսի 1էն ետև Էլէրդ և Տիգրզնիքի մէկտեղ ծովափունքն 'ի վեր ելան, 3ին անցնելով Սըքէրդըն, 4ին Հոլշդայնպորկ և անոր վտանգաւոր ժայռուտըր, 5ին Ռիֆորդի բացը խորտակուած սառնասարերը (icebergs), Յուլիսի 6ին առաւօտն Էլէրդ ու Տիգրզնիքի խարխիս ձգեցին կոտանի կամ Լէյվըլի նաւահանդիստը՝ Տիսգոյ կղզոյն հարաւային արևմտեան ծայրն, ուր Վէլլորըս արդէն հասեր էր 4ին: Կոտան և հիւսիսային կրէնլանտի գլխաւոր կայանքն է Տանիմարգացոյց:

Հօս քանի մը օր հանգիստ առին, և այն կարճ ժամանակին մէջ բեւեռաշու սպայներն ու զինականները պարապեցան բեւեռային կողմանց երկրաբանութեանը, բուսաբանութեան կենդանեաց քննութեանցը, և հաւաքեցին երկու երրորդըն 206 տեսակ բուսոց, որ կը կազմեն բեւեռային կրէնլանտի բուսաբերութիւնը: Կոտանի շրջակայ բարձրութեանց վրայ ալ գտան մեծ քանակութեամբ այն հետաքրքրական փոշին, որուն ծագումն անժանօթ է, և կարմիր ձիւն կ'ըսուի: Ոմանք մագնիսական դիտողութիւններ ըրին, Նէլլոս նաւապետն ալ ճշդեց կոտանի աշխարհագրական դիրքը: Նոյն ժամանակը, 6-15 յուլիս, միտագամայն փոխադրեցին այն երկու շոգենաւուց վրայ Վէլլորըսի բերած պաշարներն ու ածուկը: Կոտան շունքն առին և Եպիմացի մ'ալ անոնց կառավար. այս շունքը բալխիրներու լծելու համար էին:

Յուլիսի 15ին կոտանէն խարխիս վերուցին և սկսան Տիսգոյի ծովածոցն 'ի վեր երթալ մինչև Ռիդէնպէնը և անկէ իջնել Վայկադսի նեղուցը: Ռիդէնպէնը նորէն շունք առին, ինչպէս նաև Նէլլ Քրիստիանսէդէրսէն Տանիմարգացին, որ ընկերեր էր Հէյս նաւապետին, յամին 1860-61, անոր բեւեռային ճանապարհորդութեանցը մէջ, Երբ Բրո-

վէս հասնէին՝ պիտի փորձէին առնուլ հետերնին իբր առաջնորդ շուներուն Հանս Եպիմացին, որ երեք անգամ ընկերացաւ ամերիկացիներու արկութեանց Սմիթի նեղուցին մէջ: Յուլիսի 17ին Ռիդէնպէնքէն բաժնուեցաւ վէլլորիսու թողով միւս երկու նաւերն ինքը դարձաւ յԱնգղիա, բերելով նէյրս նաւապետին առաջին տեղեկագրու թիւնքն, որ կարդացուեցան Բրիտանական ընկերակցութիւն վաւել յառաջադիմութեան գիտութեանց կոչուած ժողովոյն օգոստոսի 31ին գումարմանը մէջ:

Տասն օր ետքը նէյրս նաւապետը Գէրէ (Carey) կղզիներուն վրայ, Պաֆի նի ծոցին մէջ, զետեղեց նամակատուփը (cain կը կոչուին բեւապին կողմանց նամակատուփերն), մէջն իր առաջին պատգամագրութիւնը, զոր գտաւ Էլէն Երնկ (Allen Young) նաւապետը Պանդորա նաւուն ու Անգղիա բերաւ: Այս պատգամագրութեան մէջ նէյրս նաւապետը կը ծանուցանէր թէ յետ ճամբայ ելլելու յուլիսի 22ին իրիկունը Ուրբեռնաւիքէն, 25ին հասեր էր Եոթըսարը եւ 27ին Գէրէ կղզիները: այս կղզեաց մէջ պաշար կը թողուր ի պահեստ, եւ նաւակ մը, ի դարձին առնելու մտօք, եւ ծովուն վիճակն իրեն յայս կուտար հասնելու բարձրագոյն լայնութեան մը: Եւ իրօք տեսեր էր որ բեւապին ծոցն համեմատութեամբ աղատ էր այս տարի սառույցներէ, գարունն ու ամառը աւելի կերպով լուծուած ըլլալուն համար:

Հիմա այն երկու նաւերն իրարմէ բաժնուած պիտի ըլլան: Տիգրիսի 820 լայնութեան տակ պիտի կենար եւ պիտի սպասէր, որպէս զի ամէն պատահարաց առջկն առնէ, մինչ խումբ մը նաւորդներէն աւելի հեռուն երթալով յանկարծ չկարենան յառաջել կամ նաւակնին վտանգի: Յառաջիկայ գարնան բալխիւններով պիտի հաղորդակցի Էլէրիի հետ, եւ անոր լուրերը պիտի յանձնէ նոյն բալխիւններով Պաֆի նի ծոցին պաշտօնորդաց իսկ Էլէրի աւել

լի առաջ մղեց իր ընթացքը դէպ ի հիւսիս որչափ որ կրցաւ, եւ 830 կամ 840 լայնութեան տակ հիմա կը ձմերէ. կարելի է թէ ալ աւելի մօտեցած ըլլայ բեւապին: Եթէ այս բեւապու նաւարկութիւնն անցալող երթայ, 1877ին գարնան նորէն պիտի փորձեն:

Անգղիոյ, Միացեալ—Նահանգաց, Գերմանիոյ եւ Շուեդաց բեւապու նաւարկութիւններն Հոլանտիոյ ալ բարի նախանձը շարժեցին, եւ իրեն ալ փափաք եկաւ ձեռնարկելու այս նոր տեսակ աշխարհակալութեան, Հոլանտիոյ աշխարհագրական ընկերութեան քարտուղարը նոր գրուածքով մը կը քննէ թէ ինչ պատճառաւ Հոլանտացիք ետ կեցան բեւապին նաւարկութիւններէ, ուր երբեմն այնչափ քաջ էին եւ անուանի: Երեք ճամբայ կը ցրցունէ հոլանտացի նաւորդաց այս անգործութենէն ելլելու, եւ բեւապին նորանոր նաւարկութեանց պատրաստուելու: ձեռք առնուլ բեւապին հին ձկնորսութիւնքը: ուրիշ ազգաց բեւապին նաւորդներուն հետ հոլանտացի ծովային ըսպայներ զրկել. եւ ջրագրական քննութիւններ ընել բեւապին ծովուց մէջ տէրութեան նաւերով:

Յոյս կոյ որ այս առաջարկութիւնն անգործադրելի չմնայ. վասն զի արդէն ծովային հոլանտացի տեղակալ մը ընկերեց դէպ ի բեւապին Պանդորա նաւուն, որուն հրամանատարն էր Էլէն Երնկ:

Գիտնականք մեծ ուրախութիւն կը զգան տեսնելով այլեայլ ազգաց այս աղնուական մրցանքը: Այնչույտ Գաղղիա ալ պիտի մասնակցի այս նոր տեսակ աշխարհակալութեան, եւ աշխարհագրական ընկերութեան նախագահը Մալք-Պրէօն կ'աշխատի առ այս:

Միացեալ—Նահանգներն ամենեկին չվճատեցան Հոլ նաւապետին անյաշող ելքէն. հիմա բեւապինդիր նոր նաւարկութիւն մը կը պատրաստեն. հրամանատարն է Օզպոն (Osborne) նաւապետը. ծովային սպայք, վաճառականք եւ ձկնորսապետք հարկաւոր ծախքը պիտի տան: Արդէն վարձեր են

ԲԵԻԵՌԱԶՈՒ ՆԱԻՈՐԴ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՆԱԽՈՒՆ

նաւ մը, և շատ մը Եսքիմացիներ ալ ար-
ժաթագին բռներ են: Քանի մը Ամերի-
կացիք որ ուրիշ անգամ ալ գնացեր են
Կրէնլանտ, պիտի ընկերեն այս նաւ-
արկութեան իբր ծովասէրք: Իսկ հը-
մուտ գիտնականներ պիտի քննեն բե-
ւեռային կողմանց բնական ամեն պայ-
մանքը: Այս նաւորդները ճամբայ պի-
տի ելլեն առաջիկայ ապրիլի սկիզբը:

Մինչև հիմա բևեռայու նաւորդները
զլխաւորապէս ծովային գիւտերու ըզ-
բաղեր էին. իսկ Գերմանիա նաւուն
գիտնականներն, ինչպէս առաջ ըսինք,
արեւելեան Կրէնլանտի վրայ նոր և հե-
տաքրքրական քննութիւններ ըրին, և
այլ և այլ նշանաւոր տեղեկութեանց
հետ՝ նաև բևեռային կողմանց բուսոց
հաւաքումն մ'ալ մէկտեղ բերին: Այս
հաւաքման մէջ կան 89 տեսակ անօ-
թաւոր (vasculaire) բոյսք, 71 տեսակ
մամուռ (mousse), 52 տեսակ շիքէն,
17 տեսակ լու (algue), 18 տեսակ
սունկ (champignon), ընդ ամէնն 242
տեսակ, որ շատ բան ըսել է այնպիսի
ցուրտ երկրի մը համար, բևեռին ամե-
նամօտ, և մեծաւ մասամբ ընդարձակ
սառնարաններով ծածկուած:

Իսկ 'ի կենդանեաց կը գտնուին՝ յէն
եղջերուն և ճերմակ նապաստակը, որոնք
բնիկ են ամբողջ սառուցեալ դաւուրն

տակ: Գերմանացի նաւորդները տեսնը
են մէկահոտ եղինք երկայնամագ, յաղթ-
անդամ ու կարճահասակ, որ արդէն
անդղիացի ու ամերիկացի նաւորդք ալ
տեսած էին բևեռային Ամերիկոյ կրդ-
զեաց մէջ, իայ նաև Լէնմիկ կենդա-
նին, որ բուսոց արմատներով կը սնա-
նի. գիշակեացմէ կը գտնուին սպի-
տակ աքիս և աղուէս: Այն կողմերը կը
բնակին շատ տեսակ սագ ու բադ, նա-
պաստակոտն (lagopède) ըսուած գեղե-
ցիկ թռչունը, ձեան սարեակն՝ որուն ու-
րախական երգը թեթև կը հնչէ այն
տեղի գարնան ցրտութեանց ժամանակ:
Քարադրը (pluvier) ու ծովային եղտիւ-
րիկը (vanneau) կը կենդանացունեն ա-
րտները, ձիւնեղէն տաշտերը կամ ծո-
վափանց խորշերը, մինչդեռ բազէն ու
բուն՝ օդուն բարձրէն կը լրտեսեն զա-
նոնք: Ասոնցմէ զատ կան նաև բազ-
մաթիւ ծովային թռչունք, որոնք ծով-
ափանց վրայ աւելի առատ կերակուր
կը գտնեն, քան թէ ցամաքային թռ-
չունները. էյտէր, որոր (mouette), հո-
ղամաղ (plongeon), ծովային ծիծառն,
և ուրիշ շատ տեսակներ որ մէկտեղ
նոյն կլիմային տակ կ'ապրին, ճերմակ
արջուն, ծովու ձիւուն և ծովու հոր-
թիւն հետ:

ՀԱՆՐԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾ ՃԱՄԲԱՆԵՐ

Հանրազգային վաճառականութեան
մեծ ճամբաները դարուց ընթացքին
մէջ շատ անգամ փոխուեր են երկու
կարգ պատճառաց համար: Ոմանք ա-
ռաջ կու գան բնութեան գործէն, այս-
ինքն այնպիսի իրողութիւններէ, որ
մինչև կէտ մը անկախ են մարդկեղէն
կամքէն. ոմանք ալ բարոյական կարգի
են, այսինքն իսկապէս կախումն ունին
մարդու գործեղէն: Առաջնոց կը վե-

րաբերին աշխարհագրական գիւտերը,
պատմական յեղաշրջութիւնք (catachys-
me), ազգաց մեծամեծ տեղափոխու-
թիւնքն. երկրորդներուն կը պատշաճին
գիտութեանց և ճարտարութեանց յա-
ռաջագիմութիւնները, հաղորդակցու-
թեան նորանոր միջոցները, աշխարհա-
կալութիւնք, գնահատութիւնք (tarif),
վաճառականական դրութիւնք:

Մեր բնական կիսագնացային աշխար-